

KANATAUP UKIUQTAQTUNGATA TARIURMIUTANUT NUNANNGUAQ

*Taanna Nunannguaq kiinaujaqaqtitaujuq ilangani
Gordon amma Betty Moore Katujiqatigiinik.*

Atuqujaujuq takujaujunnarluni:

Tariurjularijikkut Ukiuqtaqtumi Atutsiarnirmut Katujjiqatigiit, Nunarjuarmi Uumajulirijikkut Kiinajangit Kanatami, amma Mitilirijikkut Kanatami. (2018). *Kanataup Ukiuqtaqtungata Tariurmianut Nunannguaq*.
Aatuva, Antiaru: Tariurjularijikkut Ukiuqtaqtumi Atutsiarnirmut Katujjiqatigiit.

Qaangata ajinnguanga: *Siarnaulluni Nunannguaq Kanataup Ukiuqtaqtungani* taassuma Jeremy Davies
Iluanittuq: Nalunaijaqsimattiaqtuq Kanataup Ukiuqtaqtungani

Tamanna pilirangujuq laisansiqaqtuq taakuatigut Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Nunarjuarmi Laisansi.
Taasumaa laisansimi takugumaguvit, uvungarluti <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0> uvvaluunniit uvunga titirarlutit
Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Ajinngualimaat © ajjiliuriñinut

Naasautinga (ISBN): 978-1-7752749-0-2 (paippaamut saqqititat)
Naasautinga (ISBN): 978-1-7752749-1-9 (qarasaujatigut saqqititat)
Uqalimaagaqarvik amma Tuqquqtausimavik Kanatami

Paippaarmuuqtajut Kanatami, Vivvuali 2018
100% Pauqitsisijunnannngittuq Saqqititaq taassuma Hemlock Saqqitsijikkunnu

PIGANNGARINGA

Tautullugu Kanataup atuqsimajatuqanga, Kanataup avvalluanga uangnangani isumagijautuinnariaqanngittuq. Nanijaunasunni Sullualuup ilisaqsinirmi nunataarutini, Ukiuqtaqtuq angijumi atuqsimajuq qaujijaujumajuni, nunalirinirmut, kiinaujjanirmut, maligalirinirmut, amma atuagarmi Kanatami. Taimailunginnarniaqtuq sivuniksamut, Kanata sivuliqtutillugu Ukiuqtaqtulirinirmut amma Ukiuqtaqtuq aaqqiktsuitillugu Kanataup namunngapallianirijangani nangminillu tukisiumanirmi.

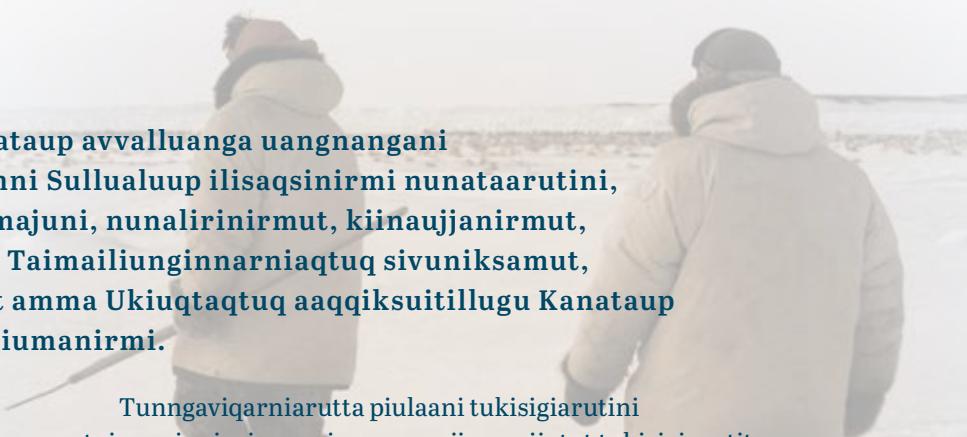
Kanataup Ukiuqtaqtunga angirrariaq, niglasuktuq tunnganaqtuq, kiinaujjaksautiksavik amma akiksaqanngittuq taimailingatinnarluni. Inigijaq tautunnguanirmut tukisiumanirmullu – Inungnut qaujimajauttiaqtuq, qaujisatqaurjuarniku pularaqtinut, qaujisatqinut qaujisatqausimattiaqtuq, kisiani qaujimajaujituq tamainni asijiqpallianingal. Ippigusuttiarnikkut, kamanaqtukkut, qaujjumanirmut, amma ippigusunnirmut. Kanataup Ukiuqtaqtunga anginiqpaaqgujuq nunagiawulluni najuqtajuq Nunaqaqqaqsimajunut amma najuqtaugillunit unulaanut nunarjulimaamit arvingnut, qilalugarnut, nanurnut, amma tuugalingnut.

Tagvani nunannguamit Kanataup Ukiuqtaqtungita imanginni, quviaasuttiqapugut qaujimajaujunit inigijaujumit amma inuqutinginnut amma uumaniqaqut najugarminit attuaqatigiinninginni. Nalunaiqsingmijugut qaakkannialuagut ilinniarutaujarialingnit, Kanata iluittuulingattiaqtumit kamattiarniaruni Ukiuqtaqtungata pigijanginni kiggaqtuqtanganullu. Inuit uomattiaqsimajut Ukiuqtaqtumit suuqaimma tukisiumattiarumi kisulimaattianginni nunami tariurmillu qanulimaattiaq qautamaat, ukurmit ukurmut, sivullirijaujunut kinguvaarijaujunut. Kanatattau, makittiarunnaqtuq Ukiuqtaqtuuluni sivumuarutakpat qaujimattianikkut paqqittianikkullu, pilirirjuarnikkut naalattianirmillu nunami inuqutinginnillu.

NUNANGUAT, NUATAUSIMAJUT, UNGATAANULLU

Nunami qaujijunnanngittuq qilammiujukkut. Nunanga saqqitaujunnanngittuq nunannguami. Taimailingangaaratta, kingumut qimirruaqattaratta titiraqsimajuni ajiingnguamut, tuugaaliit tuugautinginni nungutauninginni inuujut. Tavvani nunannguami, takuksautittijukut unoqtunit Kanataup Ukiuqtaqtungata imauq avatingani, nunami, uumajunut amma uumaniqaruijunut, inuillu atuqkattanginni pilirijanginnillu. Pijutiksanga atuinnautitsinirmut pigianngautimunanga summa pimmarummangaa, summa atuutiqapa, summa aksuruutaugiaqqaqpa aulatautiariaqarluni. Tamanna sulijummarialuk sila avatilu asijiqtummaritillugit (takulugu “Ukiuqtaqtuq Asijiqpallianinga” mappiqtugaq 6-mi).

Atuni aviktuqsimajumi nunannguami, ajiigiiingngittuvi uuktuttiqaqtaqtijugut uumajulluatarni, phenomena, qanuiliurutaujunnillunniit ikajurniqaqut tukisiumaniqarniqsauliqtiluut uumaniqaqut najugarminit attuaqatigiinninginni qanuituuninginni, qaujimaniqarnirlu summa pimmarummangaaq. Utaqqijuminaraluatqut tukisigarutitiavakkanirni, isumaliuqpaliiutinnarniaqtut maannaujuq qaujimajattinni. Ujjiqsurluni uluriangannginniqsaugajaqtuq tammarunnarnirmut, kisiani ulurianarninga pijaaqqutaunngittumi aktuiniujumi ulurianarningaluunniit piviqarniujumut pijauungittumut tamainni nuqqaqtigaksauungittuq.

Ajjinnguaq mappiqtugaq saangajuq:
Angunasaunnaujaqtut sarvami sinaani.
(ajjinnguaq: Jennifer Provencher)

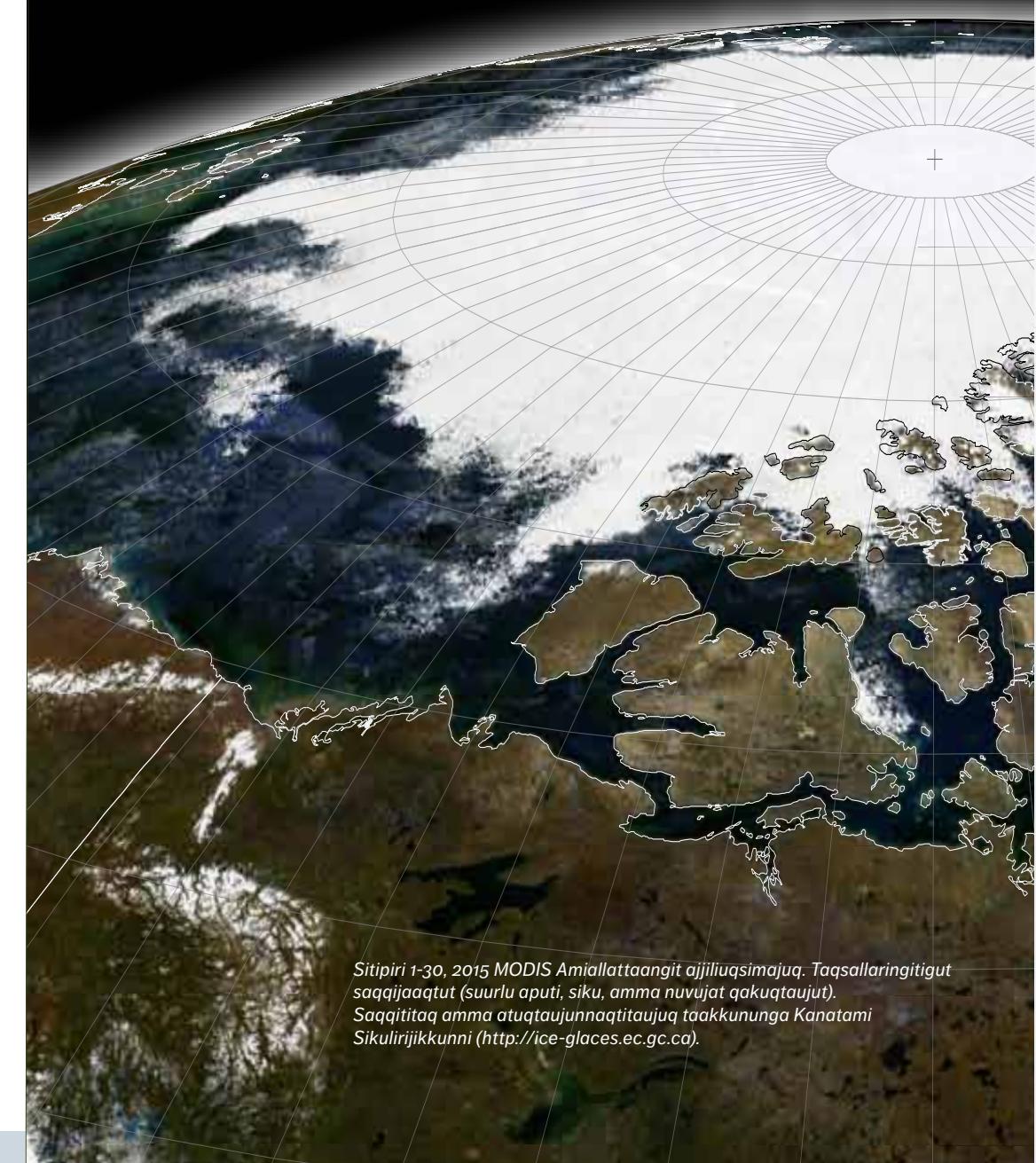
KANATAUP UKIUQTAQTUNGATA TARIURMIUTANUT NUNANGUAQ AVIKTUQSIMAJUTIGUT

Tunngaviqarniarutta piulaani tukisigarutini atuinnaujni, pimmariuvuq saqqijaavagiiqtut tukisigarutit atuinnatiaraluarmangaat. Katiqsuitilluta nuatausimajunit amma sananirmit nunanguanit tagvaniittunit, atuqsimajugut nuatausimajummarngnit inulimaanut tuqqivingniittunit amma nuatausimavingi, aksualuk qujalijutigjavut. Atuinnaqarviulaurmijugut nuattijaunikunit atuinnangittunisuli, inulimaanu atuinnauungitut, tamakkua qulijutigjavut. Kingulliqpaami, ujjirusuktugut qaakkanniagut nuatausimajunisuli atuinnauungittuni, amisuni pijutiksali, ajauqtuivugut nuatausimajuni tigumiqtijuuni atuinnautitsinirmi inulimaanut tuqquqtausimajukkuvinni qilammiulaakkut. Pijunnautiqarnirmi saqqijunnarimi pimmaritillugu qaujisatqulirinirmi, gavamalirittiarni piuniqsaujuq ungasiktumut, tikiumajauttiarunnaqtuq kisiani atuinnaqarviunikkut tamainnut saqqijaaqtulimaani tukisigarutini.

Katiqsuinirmiut nuatasimajunit ajiigiiingngittuninngaqtuni taikanngalu ajiigiiingngittuni uumaniqaqut najugarminit attuaqatigiinninginni pimmariuvuq ajiingngullittianiarluni Kanataup Ukiuqtaqtungani. Taimailingavuq, kisianili, aksurunnaqtuq ajiigiliqtsinasunirmi nuatanikuujuni ajiigiiingngittuni amma ukiuni ajiigiiingngittuni amma ajiigiiingngittunu pijutiksangut. Tukisiumaniqarniq uumaniqaqut najugarminit attuaqatigiinninginni isumagijaujarialik angijuuluni, attuaqatigiittuni atausiq attuajuq asiminut ajiigiiingngitukkut qangatuinnaq namituinnarl. Qaaliriiktut nuatasimajut imaq ingirraninganut, sikumut, imarmiutat nuugunnangittut imminik, iqaluit, tariurmiut tingmiat, amma pujini saqqiittiarunnaqtut, kisiani nalunaiqsjunnanngittuq summa iningit ilangit kisuqattiarlungaqaq uumaniqattiarlungaaru.

Alluriarniq, nunannguap pijutiksangata ungataanut, aaqqiktsuinirmi pilirijusini turaaqtuni kasuumatitsinirmi nuatasimajuniungittut kisiani tukisiumanirmi qanuq uumaniqaqut najugarminit attuaqatigiinninginni pilirisuungummangaq, qanuilinganiarmangaqaq asijiqpallianirmut, inuit qanuiliuqtangillu qanuq aktuiniqaniarmangaat. Qanuinngitsiarningit Kanataup Ukiuqtaqtunga inuqutingillu pijutili tukisiumanikkuungittuuaq nunami atausunaarlugit uvvalunniit atausunaarinirmi isumaliurinirmi, kisiani saqqiinirmi tautunnguaqatigiinniuqumi nunamu amma aaqqiktsuiqatiginirmi qaujimajaujarialinni tautunnguqtamut tikiutinirmut. Taimailurluni iniusirmungavuq qaujisarniunngittumut, qaujisarniq amma Inuit Qaujimajatuqangit ikajurunnaraluatqillugit. Uqattiarluni, namungaujumammangaatta qaujimanngikkutta, tauvungalauqsimajaanngittugu. Kisiani qaujimagutta qaujimajumajattinni, qaujimaniqtugut iligiaqtaqtinni tukiumaniranit turaaqtattinnu.

Taanna nunannguaq saqqitavut ilisaqsinkut taikku-ningalmaaq ikajulauqtuni tukisiumatittinirmi nunannguap turaarutinginni, sivuniksamillu kisutaqattiarluni amma qanuinngittiarluti Kanataup Ukiuqtaqtungani ungataanulu.

Sitipiri 1-30, 2015 MODIS Amiallaattaangit ajiiliuqsimajuaq. Taqsallaringitigut saqqijaaqtut (suurlu oputi, siku, amma nuujat qakuqtaajut). Saqqitaaq amma atuqtuunnaqtiajuq taakkununga Kanatami Sikulirijikkunni (<http://ice-glaces.ec.gc.ca>).

INUIT AMMA AVATI

TARIURJUALIRINIQ

NIQIKSANIT
UIGULIRIIKTUNIT
ISUANIITTUT

IQALUIT

TINGMIAT
IMARMIUTAT

PUIJIIT

Kanataup Ukiuqtaqtunga

NUATAUSIMAJUT NAKINNGAARNINGIT

- Imaup Itininga Uukturaqtauninga: GEBCO_2014 Naasautini, sanasimanainga 20150318, Uvanngaaqtuq: www.gebco.net.

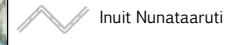
- Kanataup Nigiani Kanangnangani Kigligijaujut: Flanders Tariurmut Pilirivvik. 2016. Tamainni Pivisanasimapinga q. <http://www.marineregions.org/>

- Nunannauqarluatarmut Nuatausimajut: Nunannauq Kanatami 1:1M, ESRI, Nunariuallattaa.

- Nunañnguariuataarmut Nuatausimajut: Nunañnguadq Kanatami 1:1M, ESRI, Nunañjuallatdaq.

[View Details](#) | [Edit](#) | [Delete](#)

Nalunaikkutaq

Kapitel 10: Aviktor

Kanataup Aviktuqsimaningit/Ukiuqtaqtumi Aviktuqsimaningit

UUMANIQ KANATAUP UKIUQTAQTUNGATA IMANGINN

Kanataup Ukiuqtaqtungata tariunga uumanigaqtut najugarminit attuaqatigiinningi aaqqiksuqtausimajuq tamakkununga suurlu imaup itininga, ingirraniit, amma uliqattarniit tiniqattarniillu amma uumajukkuvialuulluni mikittuutinut anngijuutinut uumakutaaqpaktunut Arvingnut. Sijangit amisualungnut tingmianut uumajuqarviujut, sinaangalu niqiksaqsiurviulluni Nanurnut inungnullu.

Anginiqpaami Sikuup Qaangata Uunarninga Ajjunnginningit Sitipiri 1-mut, 2014-mit 2017-mut

UKIUQTAQTUQ ASIJJIQPALLIANINGA

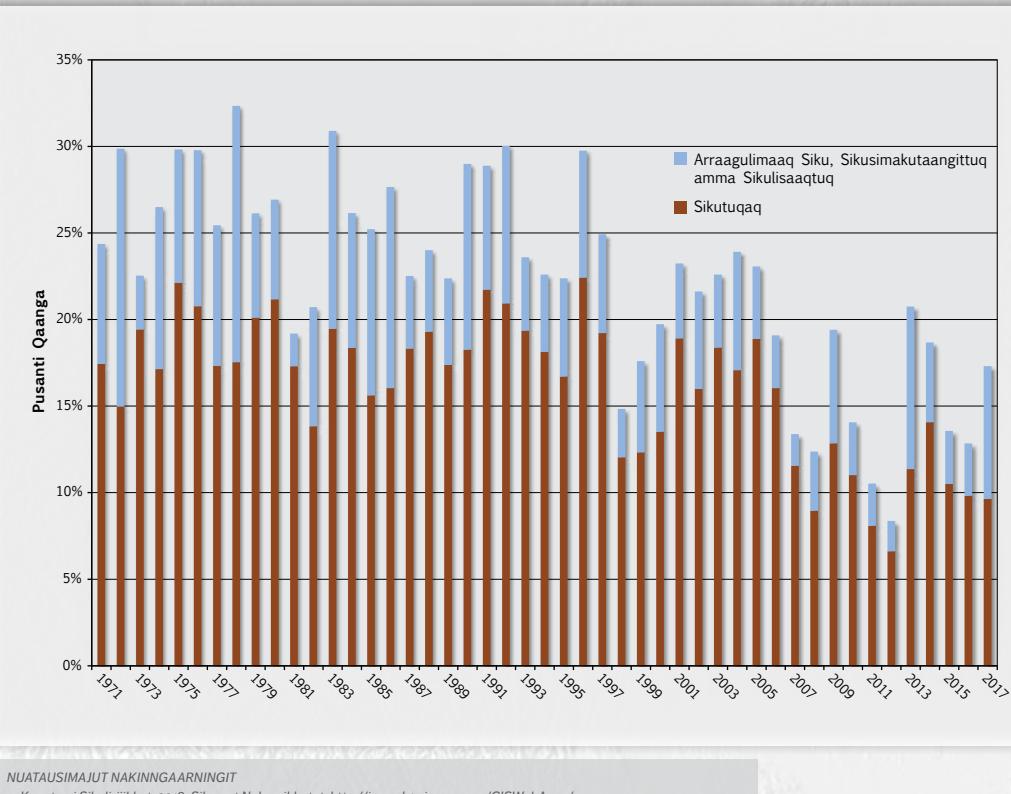
Aujakkut sikusimaniqsauliqattarninga Ukiuqtatumi uijirnarniqpaangujuq silaup asijjiqpallialirningani nunarjuarmi. Taanna nalunaikkutatuangulluni qanuq inigijangata uumaniqaqtut najugarminit attuaqatigiinnginnit asijjiqpalliangmagaat. Sikusimanniqsauqattaliqtuq taimaiqattajugaluarma, taqqilimaani ukiup iluani. Saanniqsauliqtuq amma surattisarainniqsaq. Tariup qaangi uunarniqsaulirmijut, siqinnirviuqattalirninganut imaq sikuqanngittuq igalaujaqarunniirma sikumi aputimillu.

Uumajunut sungiungnut niglasungnirmut amma sikumut, taakkua asijjirniujut ulurianaqtut. Tariup sikungani aqajait, Ukiuqtatumi imarmiutat nuugunnangittut imminik, Nanuillu sungiutjuunnaajarilut. Uumajuit asingit nuttituinnarialit uunajunniqsamut Ukiuqtatumut. Aarluit, surlu, ukiuqtatuuq imanginnut tikisaqliqaqtut, unurniqaalulluti taissumani, akuniuniqsausuungullutilu. Tamanna pinngittummarialuk puijinut Aarlungnut nirjavaktunut.

Ujjirannginniqsat kisiani pimmariummijuuq, uunajunniqsat imat sikuqannginniqsangalu asijjiavalliajuq Ukiuqtatuuq niqksanit uigulirikuntit mikinniqpaanginni tappaunga. Ukiuqtatumi imarmiutat nuugunnangittut imminik akirriiqaqttu ukiuqtatqurtiutaungnittunut competition from subarctic plankton imarmiutat nuugunnangittut imminik. Atlaantik uuqat, Atlaantik Palak, Igliqaq, amma Hattak uanganaliaqpalliajut. Tariurmuit tingmiat aqiatussungniniqsauqattaliqtuq aksurusuurlu tingmialaaqutinginni nirititsarianga. Siku sanngiiniqsauliqtuq Aivirnu qaanganuarnirmut amma taqaisinirmut uajakkut, nattirnun narjalurnirmi itijumi aputimi, uvvaluunniit inungnut ingirraviunirmut angunaskilligut.

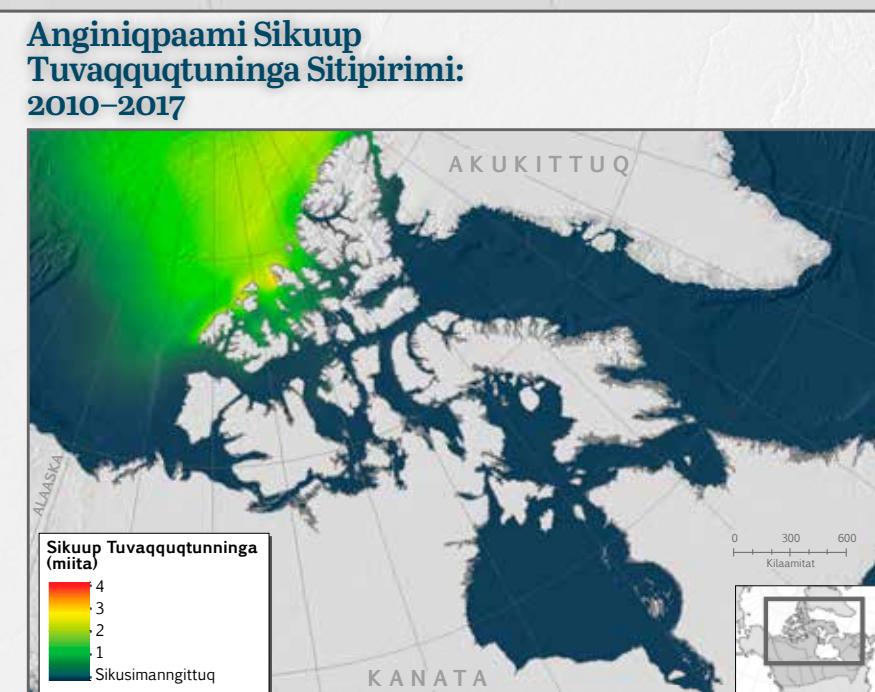
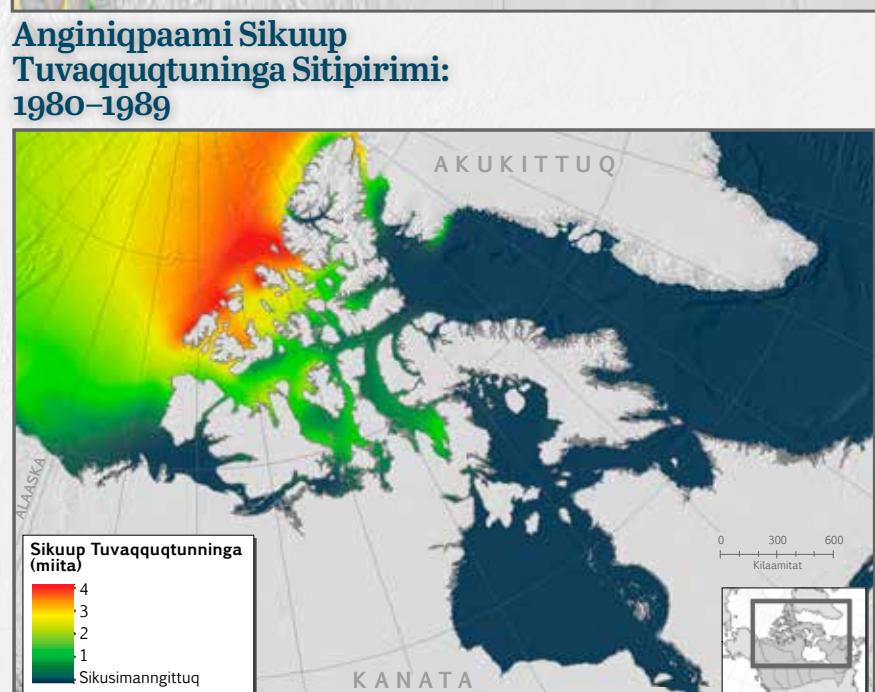
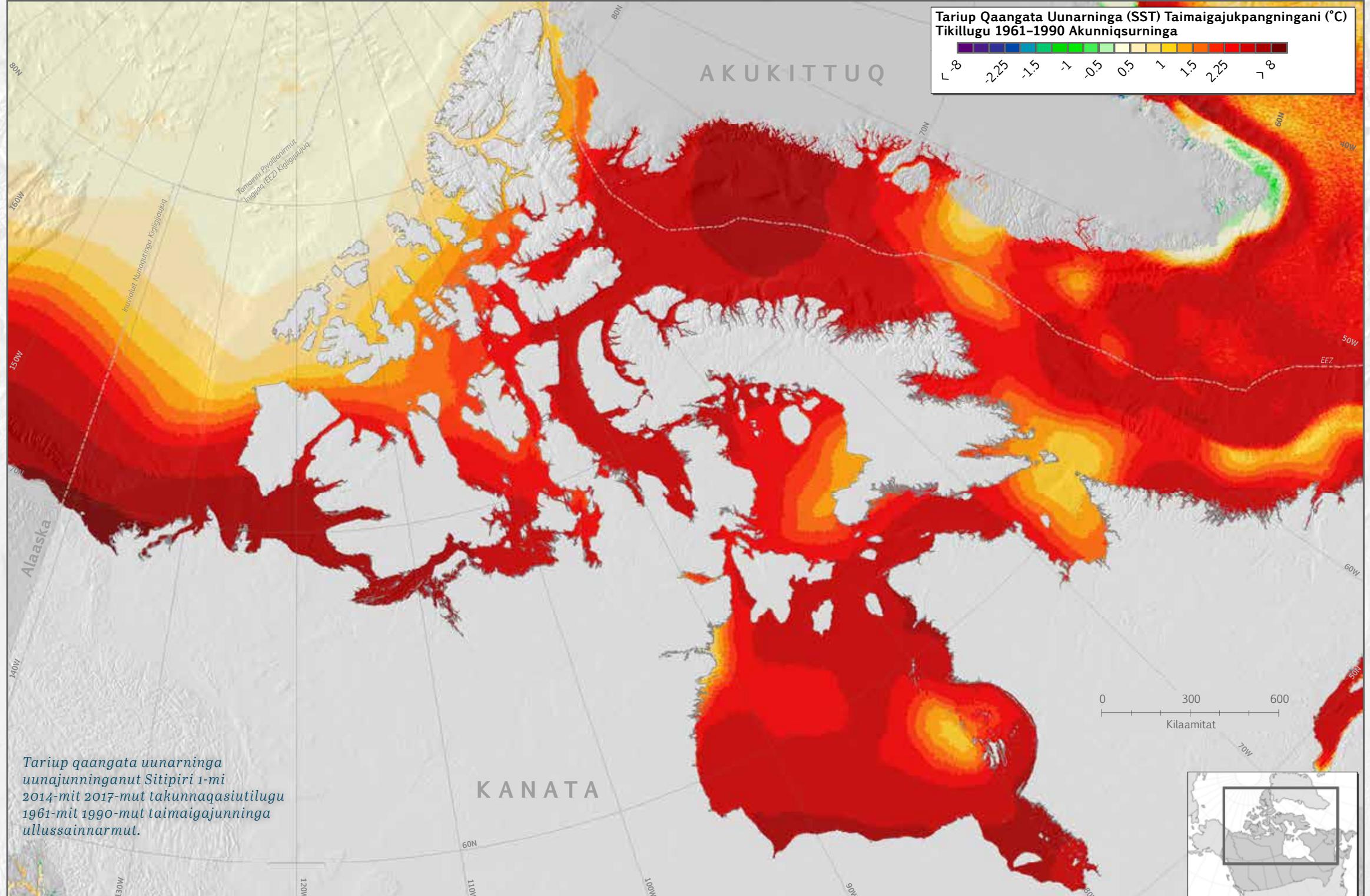
Taakkua asijjiralaqtilligut, nuatausimajut tavvani nunangnuami qimirraujarialit ujjiqsuttarnirkut. Qaujisauqtuaajutimiini arraaguni qulit ungataalanut pimmariujuni tukisinaqsitsisimajut, kisiani turaanganngituinnarialit maannaujuq qanuilinganijuunut. Niriugunnaqtugut angijuutini tarijurarmi ingirraniit amma uumajutunuqsivallianingit Ukiuqtatumi taimailingainnarniarluti. Tukisigarutit atuinnaujut aturunnaqtavut aulatsinirmi inuup qanuiliuqtanginni aksurunginniqsaqtitsinirmi Ukiuqtatuuq uumaniqaqtut najugarminit attuaqatigiinnginni, uumajunginni, Nunaqqaqasimajunillu. Nauttiqsugiallagunnaqtugu Ukiuqtatumi imaup avatingani qaujisarnirmut amma tukisiumanirmut asijjurautaugiallaktuni. Ullumiujuq pisimajattini paqqittiarunnaqtugut pisimatsittiararlut qiturnaqapput irngutaqpullu piviqaqtinniarlugit taimaignunnarnirmi.

Sikusimaqattaqtuqarninga Sikuup Ukiunginnut Kanataup Ukiuqtatungani Pinasuarusingani Sitipiri 10, 1971-mit 2017-mut.

NUATAUSIMAJUT NAKINNAARNINGIT
- Kanatami Sikulirjikut. 2018. Sikumut Nalunaikkut. <http://iceweb1.cis.ec.gc.ca/CISWebApps/>
- Nunangnuarlartut Nuatausimajut: Nunangnuaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariurmuit Pilirivik, Nunarjullatthaq.

NUATAUSIMAJUT NAKINNAARNINGIT
- Sikup Tuvaqqutuninga: Akunnisummingit piiajuujut nuatausimajuni minaqtauuni taikanngi PIOMAS uuttuutimi titiktaaqsimajuni nuatauqkujun, minaqtauujug uavngut http://psc.apl.washington.edu/research/projects/arctic-sea-ice-volume-anomaly/data/model_grid. Takulugu Zhang, Jinjun amma D.A. Rothrock. 2003. "Modeling Global Sea Ice With a Thickness and Enthalpy Distribution Model in Generalized Curvilinear Coordinates." *Mon. Wea. Rev.* 131(5): 681-697.
- Nunangnuarlartut Nuatausimajut: Nunangnuaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariurmuit Pilirivik, Nunarjullatthaq.

NUATAUSIMAJUT NAKINNAARNINGIT
- SST ajunnginningit nuatausimajut: Gemmill, W., Kotz, B., amma X. Li. 2002. "DAILY REAL-TIME GLOBAL SEA SURFACE TEMPERATURE - High Resolution Analysis: RTG_SST_HR." NOAA/NWS/NCEP/EMC/MMAB. Qaarsimmiut Attoqjitsisimut Nunangnuarlartut Nuatausimajut, amma qaujinnikut Pilirivik Qengattaqtitutusinujukut Nuttinirmit Pilirivimut Qaujinnajualu Nausulaa. 260. <http://polar.ncep.noaa.gov/mmab/papers/tn260/>
- Nunangnuarlartut Nuatausimajut: Nunangnuaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariurmuit Pilirivik, Nunarjullatthaq.

Arraguni qulini sikuup tuvaqqutuningasea taqqingani Sitipiri: 1980-mit 1989-mut takunnaqasiutilugu 2010-mit 2017-mut.

NUATAUSIMAJUT NAKINNAARNINGIT
- Sikup Tuvaqqutuninga: Akunnisummingit piiajuujut nuatausimajuni minaqtauuni taikanngi PIOMAS uuttuutimi titiktaaqsimajuni nuatauqkujun, minaqtauujug uavngut http://psc.apl.washington.edu/research/projects/arctic-sea-ice-volume-anomaly/data/model_grid. Takulugu Zhang, Jinjun amma D.A. Rothrock. 2003. "Modeling Global Sea Ice With a Thickness and Enthalpy Distribution Model in Generalized Curvilinear Coordinates." *Mon. Wea. Rev.* 131(5): 681-697.
- Nunangnuarlartut Nuatausimajut: Nunangnuaq Kanatami 1:1M, ESRI, Flanders Tariurmuit Pilirivik, Nunarjullatthaq.